

ИСТРАЖИВАЊЕ

Цвета Вуковић

Владика Никанор – песник митроносац

Сйоменак је илустровани часопис за децу, који је у време Аустроугарске излазио у Панчеву, на српском језику, штампан ћирилицом у црно-белој техници. У част владике Никанора, а поводом 15. годишњице од његове смрти, учитељ Исаије Митровић из места Говеђе Поље, испевао је кратку песму у романтичарском маниру

чанину Никанору Грујићу, епископу пакрачком (владика: 1864–1887).

Власник, издавач и уредник *Сйоменка* био је Иван Мартиновић. Подаци о њему се налазе у *Лексикону историје епархије српског народа* (Трнавац, Недељко, Београд, 2012, стр. 307).

Иван Мартиновић (1863–1926) био је учитељ, а затим и управитељ

Грађанске школе у Панчеву. Значајни су његови радови из области дечје књижевности. *Сйоменак* је уређивао две деценије, од 1893. до 1914. године, све до избијања Првог светског рата. Био је и коаутор листа *Посесџирима* „за поуку и забаву женскиња”. Својим радом је

допринео еманципацији женског света.

Лист садржи доста песмица и кратких прозних текстова. Аутори су углавном народни учитељи и свештеници. Међу сарадницима је било и жена-писатељица. Часопис доноси и преводе са страних језика, на пример са руског. Текстови су прилагођени дечјем узрасту. Садржаји се односе на породични живот, приказују се добре и лоше људске особине, здравље и болест, а има ту мало и „србовања”. При крају листа налазе се странице са вестима из отаџбине (кратки некролози заслужних особа), као и занимљивости из света (археолошка открића у Месопотамији). На последњој страници се уредник обраћао претплатницима тражећи од њих већу дисциплину.

У импресуму се налазе драгоцени подаци о државним границама, монетама, језику, и сл. „Сйоменак излази првог дана сваког месеца на целом табаклу. (...) Цена је *Сйоменку* на целу годину за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину 2 круне; за Србију 2 ½ динара, за Црну Гору 2 ½ круне, а за остале земље 3 круне. Преплата се најбоље шиље поштанском уплатницом (*Postanweisung – Póstautelevény*). (...) Штампарија Браће Јовановића у Панчеву.”

У Трнавчевом *Лексикону* (стр. 232) о браћи Јовановић пише: Каменко (1845–1916) и Павле (1847–1914) подржавали су политику Светозара Милетића (1826–1901), који је у седмој и осмој деценији 19. века био главни представник српског народа северно од Саве и Дунава. Основали су Библиотеку браће Јовановић и издали преко 350 разних дела, од којих је трећина била педагошке садржине, што је за оно време била веома велика продукција. Браћа Јовановић су сав свој иметак оставили у добротворне сврхе.

У *Сйоменку* од 1. новембра 1902. год. IX, бр. 11, стр. 172, нашао се чланак о „Србу Милутину”, тј. о црквеном великодостојнику једне од седам епархија негдашње Српске Православне Митрополије Карловачке и сјајном песнику и беседнику. (Види: *Никанор Грујић – од Лишове до Пакраца*. Поповић, Стеван, Печуј, 2007)

У част владике Никанора, а поводом 15. годишњице од његове смрти, учитељ Исаије Митровић из места Говеђе Поље, испевао је кратку песму у романтичарском маниру. Стихови су сročени у дванаестерцу са парном римом:

„Благо роду који шаквих звезда има, /
Таке звезде дају светлост небесима... (...)

Те ђушнику боље указују ђуша, /
А ђушник је народ, шћо ђо шами луща.” (4. и 5. строфа Митровићеве песме).

У наслову чланка пише: „Песник митроносац”. Митра је део црквене одежде, покривало главе, са изгледом круне и крстом на врху. Носе је архијереји приликом богослужења. У ранохришћанска времена носили су је само јерусалимски патријарси, а од 17. века носе је сви православни епископи. Митра симболично подсећа на Христов трнов венац.

(Цитат из Грујићеве песме управо говори о тешкоћама овоземаљског живота, односно, о тежњи ка вечним вредностима; *Пойовићева сћудуја*, стр. 38)

„(...) Сива мало ши не падај на ме () Већ се дижи небу у висине, /
Пусћи сунце нек’ ми једном сине! /
Душа жу-ди мира који чара, /
Жели да с небом разговара / (...)

Илустрација за чланак је као и у већини случајева цртеж. Фотографије су тада биле скупе. Цртежи су или преузети из других извора, или су рађени специјално за лист. Понекад нема потписа испод цртежа. Потписа нема ни у случају гроба Срба Милутина (владичин уметнички псеудоним). Скромни надгробни споменик песника-духовника, који је живео 77 година штити ограда од кованог гвожђа, док нам натпис пружа само најосновније податке: „НИКАНОР / ГРУЈИЋ / ЕПИСКОП ПАКРАЧКИ / РОЂ. 1810. УМРО 1887. / ВЕЧНАЈА ПАМЈАТ /” ■

„ЉУБАВ, СЛОГА, РАД, НАПРЕДАК”

У заглављу *Сйоменка* се налазила увек иста илустрација – лик Светог Саве, који је приказан у слову С, у облацима, са књигом у руци. У позадини се види црква или манастир. Крајолик је брдски и представља Балкан. У средини игра коло, док један дечко свира на фрули. Деца у народним ношњама: Србијанче, Војвођанче, Црногорче и Босанче представљају српске земље. На десној страни је приказана сеоска омладина: чобанче и чобанчица. На левој страни група младих одевена у грађанску ношњу бави се „художеством” (уметношћу). Слика приказује младе како цртају неки портрет. У првом плану је отворена књига, у којој пише: „Љубав, слога, рад, напредак”. Оваквим приказима је порука, као и морална и родољубива концепција листа била свима сасвим јасна.